

ОУ „ЮРИЙ ГАГАРИН“ – ГР. СМОЛЯН
(пълно наименование на училището, населено място)

УТВЪРЖДАВАМ,

ДИРЕКТОР: .....

(име, фамилия, подпис, печат)

14.03.2023

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА ШЕСТИ КЛАС - ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

РАЗШИРЕНА ПОДГОТОВКА

ЗА УЧЕБНАТА 2022/2023 ГОДИНА

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма за разширена подготовка в избираеми учебни часове по български език и литература за VI клас е разработена в съответствие с държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка. Разработена е за 1 учебен час седмично.

КОМПОНЕНТ – БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Обучението по български език в VI клас е свързано с овладяване на знания за системата на българския книжовен език и на умения, развиващи комуникативните компетентности на обучаваните. С цел развиване на социокултурните компетентности тази програма включва теми и дейности, насочени към **овладяване на умения** за извличане и обработване на информация от научни и от официално-делови текстове, представени в различни информационни източници; към **усъвършенстване на уменията** за използване на информация в различни комуникативни ситуации.

По отношение на развиваните езикови компетентности програмата предлага теми и дейности, свързани с овладяване на особености на научни и на официално-делови текстове. Разширяват се знанията за местименията, за неличните глаголни форми и за системата на глаголните времена. Надраждат се знанията за променливо Я, еднородни части в простото изречение; сложно съчинено изречение; съюз, междуметие и частица.

Във връзка с усъвършенстване на комуникативните компетентности в устното и в писменото общуване в VI клас се развиват умения за аргументиране на мнение и за толерантно участие в диалог, усъвършенстват се уменията за създаване на следните видове текст: отговор на научен въпрос, обява, делова покана.

КОМПОНЕНТ – ЛИТЕРАТУРА

Обучението по литература в VI клас е насочено към **надраждане** на базисните знания, умения и отношения, свързани с литературата и с израждането на литературни и социокултурни компетентности на ученика. Към включените в общообразователна подготовка задължителни за изучаване осем текста са избрани допълнително още шест текста от български автори и четири – от световната литература, с които се цели разширената подготовка да подготви личности, които да възприемат художествената литература като ценност, като достигане на човешката мисъл и да изпитват стремеж и потребност да общуват с нея.

По отношение на комуникативните компетентности **очакваните резултати в VI клас** са свързани с усъвършенстване на уменията за създаване и възприемане на реч както откъм смисловата ѝ, така и откъм действената ѝ страна, а също и с уменията за културно изразяване и творчество, за езиково посредничество и с интерактивните умения на ученика, развивани чрез обогатяване жанровия репертоар на създаваните от учениците речеви продукти, както и с по-нататъшното култивиране на читатели с уверена и самостоятелна преценка на четивата.

Учебната програма за разширена подготовка по български език и литература **надражда компетенции**, които са особено значими за езиковото и литературното развитие на шестокласниците, като поставя акцент върху комуникативните компетентности, с оглед подобряване на тяхната четивна грамотност.

В тази връзка предложеният вариант на учебна програма се фокусира върху **усъвършенстване на комуникативните компетентности**, с акцент върху **четенето** като компетентност, която да осигурява на учениците навлизане в смисловите дълбочини на текста, да разбират заложената в него информация, да осъзнават и интерпретират начина, по който е построен текстът, за да могат да пренасят прочетеното в сферата на социалните отношения, а по-късно и в професионалния си живот.

Подбраното учебно съдържание за разширена подготовка пряко кореспондира с учебната програма за общообразователна подготовка по предмета, като дава възможност да се **задълбочат и затвърдят знанията и уменията** на учениците, формирани в процеса на езиковото и литературното им обучение. Усвоените начални знания за езиковите и речеви единици и за художествената образност се обогатяват, надраждат и

	<p>Изравява твърдения и се аргументира. Разбира инструкции и работи по зададен модел в училищна и в извънучилищна среда.</p>
<p>ЕЗИКОВИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</p>	<p>Познава видовете текст – описание, повествование, разсъждение. Разпознава особеностите на научен текст, на обява и на делова покана. Владее езикови средства, свързани с фонетични, с морфологични, със синтактични и с лексикални явления, и ги използва уместно в речевата практика. Служи си с разнообразни синтактични конструкции и използва синонимни варианти според целта на общуване.</p>
<p>КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</p>	<p><i>Слушане</i> Умее да изслушва мнения и да сравнява различни гледни точки при участие в диалог. Разбира смисъла на познат и на непознат текст при слушане с определена комуникативна задача. <i>Четене</i> Разбира смисъла на познат и на непознат текст при четене. Извлича, подбира, синтезира информация от урочна статия за изпълнение на определена комуникативна задача. <i>Товорене</i> Спазва правилата на книжовния изговор. Поставя логическо ударение, като се съобразява с определена комуникативна задача. Участва в диалог, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в обслуването. Създава в устна форма: <ul style="list-style-type: none"> • обява, делова покана; • отговор на научен въпрос. <i>Писане</i> Планира, структурира, композира и графично оформя текста, който създава. Спазва изучените книжовни езикови правила. Има формирани правописни навики по отношение на често употребявани думи и на думи от терминологичната лексика. Редактира текст.</p>

	<p>Обяснява мотивацията на герой в изучаван дълъг повествователен текст.</p> <p>Обяснява функциите на пейзаж за изобразяването на човека и света в изучавани художествени текстове.</p> <p>Обяснява значението на конкретен мотив за тематично-смисловото и/или сюжетното развитие в изучаван художествен текст.</p> <p>Обяснява значението на характеристиката на герой в изучаван художествен текст.</p> <p>Различава в художествен текст словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/ другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или текста.</p> <p>Различава в художествен текст отклонения от обичайния за българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.</p>
<p>КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ</p>	<p>Създава в устна и в писмена форма характеристика на герой с цел да обясни мотивацията на героя за неговите действия и/или неговата сюжетна роля; изрази естетическата си представа за героя.</p> <p>Създава в устна форма описание на пейзаж в художествен текст с цел да: изрази естетическата си представа за описваните елементи; предизвика у слушателя естетическо преживяване от художественото описание.</p> <p>Създава в писмена форма сбит преразказ с цел да информира някого за сюжета и за героите на текста.</p> <p>Анализира и критично оценява сполучливостта на свои или чужди (в устна или писмена форма) според осъществяването на комуникативната им задача: характеристика на герой, описание на пейзаж в художествен текст, сбит преразказ.</p> <p>Спазва книжовни езикови правила.</p>

		Различава в художествения текст отклонения от обичайния за Българската реч словоред и обяснява значението им за изграждането на смисъла на фразата и/или на текста.	
7	Текстът в научното общуване	Търси, извлича, подбира и синтезира информация от научен текст. Разграничава структурните елементи на научен текст. Различава научен текст описание, повествование и разсъждение.	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Проявява толерантност и учтивост към събеседника. Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Възприема научни текстове.
8	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – Иван Вазов	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.
9	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – Иван Вазов	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.
10	„Отечество любезно, как хубаво си ти!“ – Иван Вазов	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери от художествения изказ. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.

1	2	3	4	5	6
			Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на герои. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	Умения да тълкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	
17		Съчинение разсъждение	Извлича, подбира, синтезира информация за изпълнение на определена комуникативна задача. Създава в устна и в писмена форма съчинение разсъждение в определен обем, като спазва книжовните езикови правила.	Използва текстове от електронни източници. Чете и предава информация, получена от различни източници. Възприема научни текстове. Извлича съществена информация от урочна статия.	
18		Местоимения: лично местоимение, притежателно местоимение, показателни местоимения, възвратно лично местоимение, възвратно притежателно местоимение	Разпознава различните видове местоимения и определя граматичните им признаци. Използва в свой текст местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.	Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Чете и предава информация, получена от различни източници. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация.	
19		Местоимения: лично местоимение, притежателно местоимение, показателни местоимения, възвратно лично местоимение, възвратно притежателно местоимение	Разпознава различните видове местоимения и определя граматичните им признаци. Използва в свой текст местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.	Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Чете и предава информация, получена от различни източници. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация.	
20		Местоимения: лично местоимение, притежателно местоимение, показателни местоимения, възвратно лично местоимение, възвратно притежателно местоимение	Разпознава различните видове местоимения и определя граматичните им признаци. Използва в свой текст местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.	Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Чете и предава информация, получена от различни източници. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация.	
21		„Косачи“ – Елин Пелин	Определя начини, по които художественият текст въздейства естетически, и се обосновава чрез примери	Обяснява мотивацията на герои чрез сюжета в откъси от „Косачи“. Обяснява функциите на пейзажа за	

1	2	3	4	5	6
	неопределителни, обобщителни и относителни	Използва в свой текст местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация.	
27	Местоимения: въпросителни, отрицателни, неопределителни, обобщителни и относителни	Разпознава различните видове местоимения и определя граматичните им признаци. Използва в свой текст местоимения като заместващи и свързващи думи; правилно ги изговаря и пише.		Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Чете и предава информация, получена от различни източници. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация.	
28	„Художник“ – <i>Веселин Ханчев</i>	Различава в „Художник“ словосъчетания, в които поне една от думите е употребена с пряко значение, а другата/другите – с преносно, и обяснява значението им за изграждането на смисъла на текста. Различава и тълкува в „Художник“ преживявания, настроения, състояния на героя.		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	
29	Нелични глаголни форми. Причастия	Разпознава и образува изучените видове причастия. Спазва особеностите в правописа и в употребата на причастия.		Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
30	Нелични глаголни форми. Причастия	Разпознава и образува изучените видове причастия. Спазва особеностите в правописа и в употребата на причастия.		Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
31	Нелични глаголни форми. Причастия	Разпознава и образува изучените видове причастия. Спазва особеностите в правописа и в употребата на причастия.		Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
32	Нелични глаголни форми. Причастия	Разпознава и образува изучените видове причастия. Спазва особеностите в правописа и в употребата на причастия.		Съобразява се с участниците в комуникативния акт. Формулира отговори в съответствие с учебната ситуация. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
33	Из „Под иго“: „Представлението“ – <i>Иван Вазов</i>	Различава и тълкува в главата „Представлението“ от „Под иго“ действията и развитието и/или разкриването на героите в сюжета. Определя начини, по които откъс от изучаван		Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за	

1	2	3	4	5	6
			времена. Уместно употребява форми на глаголните времена съобразно ситуацията на общуване.	от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
42	Глаголните форми за време	Разпознава и образува формите за различните глаголни време. Уместно употребява форми на глаголните времена съобразно ситуацията на общуване.	Разпознава и образува формите за различните глаголни време. Уместно употребява форми на глаголните времена съобразно ситуацията на общуване.	Сравнява и осмисля езикови единници от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единници и закономерности при усвояването на чуждия език.	
43	Из „Принципът и просаякът“; I и III глава – <i>Марк Твен</i>	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	
44	Из „Принципът и просаякът“; I и III глава – <i>Марк Твен</i>	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	
45	Из „Принципът и просаякът“; I и III глава – <i>Марк Твен</i>	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	
46	Система от глаголни форми за време в разказ	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета.	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми.	
47	Из „Принципът и просаякът“; I и III глава – <i>Марк Твен</i>	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Различава и тълкува в откъси от „Принципът и просаякът“ действията и развитието на героите в сюжета. Свързва примери за проблеми и конфликти от изучавани литературни текстове с лични идеи, за да обоснове собствена гледна точка.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми. Различава и тълкува в художествения текст преживявания, настроения, състояния на героя. Свързва примери за проблеми от литературния текст с лични идеи и обосновава собствена гледна точка.	
48	Частите на простото изречение и частите на речта	Разпознава частите на простото изречение и частите на речта и осмисля взаимната връзка между тях.	Разпознава частите на простото изречение и частите на речта и осмисля взаимната връзка между тях.	Сравнява и осмисля езикови единници от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията за	

1	2	3	4	5	6
			разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.	позиции по отделни проблеми. Развива умения да търкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	
57	„Серафим“ – Йордан Йовков	Различава и търкува в „Серафим“ действията и разкриването на героите в сюжета. Обяснява функциите на повествователя за изобразяването на човека и света в „Серафим“.	Различава и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да търкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	
58	Еднородни части в простото изречение	Разпознава еднородни части в простото изречение. Прилага пунктуационните правила при употреба на еднородни части. Уместно използва еднородни части.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	
59	Из „Автобиография“: „Урок по география“ – <i>Брислав Брушич</i>	Определя начини, по които откъс от изучаван художествен текст утвърждава своите идеи и ценности и/или отрича други, и се обосновава чрез примери от художествения изказ.	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по отделни проблеми. Развива умения да търкува художествени текстове. Задълбочава познанията си за спецификата на художествения образ.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	
60	Видове сложни изречения. Сложно съчинено изречение	Разпознава съчинителните връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в текст.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	
61	Видове сложни изречения. Сложно съчинено изречение	Разпознава съчинителните връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в текст.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	
62	Видове сложни изречения. Сложно съчинено изречение	Разпознава съчинителните връзки в сложното изречение. Правилно оформя пунктуационно и използва уместно сложни съчинени изречения в текст.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	Сравнява и осмисля езикови единици от българския език и от изучавания чужд език. Използва познанията си за езиковите единици и закономерности при усвояването на чуждия език.	
63	Из „Малкият принц“: част	Обяснява мотивацията на герой в част XXI от	Изразява впечатления, чувства, настроения, мисли,		